

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΑΣ ΖΩΗ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ

Ενα φαινόμενο πολύ άνησυχαστικό παρατηρείται στον τόπο μας—μιάλα γή την 'Αθήνα: Το κοινό των συναυλιών λιγοστεύει ολο και περισσότερο και είναι ζήτημα αν έπί δέκα συναυλιών μπορεί να πής πώς ή μία «Είχε κόσμος». Μέσα στά είκοσι χρόνια πού, υποχρεωμένη από τό επάγγέλμά μου, παρακολουθώ κάθε μουική εκδήλωση, σημειώνω παράξενες αυξομειώσεις του λεγομένου φιλόμουσου κοινού, μιά κίνηση πού μοιάζει με πλημμύριδα και μέ άμπωτη. Το κύμα, πότε όγκώνεται και κατακλύζει τό πάντα, πότε τραβιέται, άποσύρεται, άφίνοντας πίσω του μιά μόλις ύγραμμένη ζηρά....

Πρίν άπό τόν πόλεμο, καμμιά θέση δέν έμενε άδεια στις Συμφωνικές Συναλίες τής τότε 'Ορχήστρας του 'Ωδείου 'Αθηνών, Παράλληλα τά πεινάτα, να μίν ήταν πολύ λιγότερα από σήμερα, αλλά όπωδοήποτε δέν συναντούσαν τή σημερινή άδιαφορία: κι' όσο για τήν "Όπερα, τό τότε 'Ελληνικό Μελόδωρα είχε τούς φανατικούς φίλους και άπαδούς του, πού πλημμύριζαν τό θέατρο για ν' ακούσουν, για χιλιοστή φορά ίσως, τις άγαπημένες τους όριες του Ριγκολέττου, τής Λουτσιάς, τής Τραβιάτας... 'Αλλήθεια, θυμάμαι μέ καυμό αυτή τήν εποχή πού ό κόσμος έτρεχε και γέμιζε τις Συμφωνικές Συναλίες, πού διαπληκτιζόνταν για μιά θέση και πού μόλις άνοιγε τό ταμείο τής προπαλήσως, μέσα σέ λίγες ώρες, δέν όπριχε πιά καμμιά θέση διαθέσιμη. Κι' άς θυμηθούμε τις όπαίθριες συναυλίες στις διάφορες γειτονίες τής 'Αθήνας—πρωτοβουλία του άλέχαστου Κώστα Κοτζιά—κι' άς θυμηθούμε τις εκτελέσεις τών μεγάλων Χωρωδιακών Έργων οάν τά «Πάθη» κατά Ματθαίον και 'Ιωάννην του Μπάχ, από μεγάλα χορωδιακά συγκροτήματα πού σήμερα δέν όπάρχουν πιά. Δέν θηγο τό ζήτημα τής καλής ή κακής ή μετριας εκτέλεσως. Παίρνω τό ζήτημα από τήν άποψη του ένδιαφέροντος του κοινού. Και τά ρεσιτάλ!... Κι' ό πό νέος κι' ό πό πρωτοβγαλτος καλλιτέχνης μπορούσε τότε να έλιπζήντως θά βρίσκονταν τουλάχιστον πηνήτα, κέζηνα φιλόμουσοι να έλκυοθούν άπ' τις όριες του.

Όλα αυτά δέν γίνονταν πρό πενήντα ή έκατό έτών, αλλά μόλις πρό δώδεκα, δέκα πέντε έτών κι' όλοι οι σύγχρονοι μου δέν έχουν παρά ν' ανατρέξουν στο πρόσφατο αυτό παρελθόν και να μου πούν αν τότε είχαν δη ποτέ τό φαινόμενο τής σημερινής αίθουσιας του ρεσιτάλ μέ τούς τριάντα μόνον άκροατές, Σίγουρα όχι.

Ό πόλεμος και τά χρόνια τής έχθρικής κατοχής φούσκωσαν στον ύψιστο βαθμό τό κύμα: Κοσμοπλημύρα ο' όλες τις συναλίες, ο' όλα τά ρεσιτάλ. 'Ηταν βέβαια ένα ζέβομα, ένα είδος «φυγή» άπ' τήν καθημερινή άθλιότητα, άπ' τόν καθημερινό πόνο, άπ' τη σκεπτική πού πλάκωνε τά πλήθη. Μά θά περίμενε κανείς πώς όλος έκείνος ό κόσμος, πού μέσα στα βάσανα του άνεκάλυπτε τό μεγάλο καταφύγιο τής Μουσικής, θά τής έμενε πιστός και, στά χρόνια τής έλευ-

θηρίας, μιά και είχε άνακαλύψει τήν όμορφιά τής. Λάθος. Μετά τήν άπελευθέρωση, όσο μπαίνομε στην όμολότητα, τόσο κι' άρχιζε ή άμπωτη, τόσο και τό κύμα τραβιόταν πίσω, άφίνοντας μιά έρημη και άγονη ζέρα, ως πού φθάσαμε στο φαινόμενο τών τελευταίων έτών, στο σημερινό: "Άδεια τά ρεσιτάλ, άδεια ή "Όπερα, άν όχι άδεια, αλλά μέ πολλά, παραπολλά, κενά ό Συναυλίες τής Κρατικής 'Ορχήστρας. Είναι ζήτημα αν στην 'Αθήνα όπάρχουν χιλιοι άνθρωποι πού ένδιαφέρονται πραγματικά, βαθεια, έλικρινά για τή Μουσική.

'Αντίθετα όμως μέ τά περασμένα χρόνια—και λέγονται «περασμένα» άναφέρομαι πάντα μόνο μέσα σ' αυτήν τήν τελευταία 20ετία—άποκτιθόμε πολλούς νέους όλιους καλλιτέχνες—έξαιρέτως μαέστρους, πιανίστες, βιολιστές, βιολοντελάιτες, λαμπρούς τραγουδιστές και τραγουδίστριες και δίπλα στους παληούς, άγνωρισμένους "Ελληνες συνθέτες, δίπλα σ' έναν Καλομοίρη, έναν Βάρβογλη, έναν Πετρίδη—γράφω όσα όνόματα μορχνονται έτσι στο νό, χωρίς να έχωδω, βέβαια, κι' έκείνους πού έφυγαν, έναν Λαυράγκο, έναν Ριάδη, έναν Γ. Λαμπιλέτ και άλλους—έχομε τούς νέους, μιά δεύτερη γενιά από άξιοπρόσκετους συνθέτες κι' έχομε ήδη και μιά τρίτη, τούς νεότερους, τούς έντελώς νέους, τά νέα παιδιά πού όρμουν στο αίθιο κι' άναμετρούν τις δυνάμεις τους. Όάλλε κανείς πώς βρισκόμαστε σέ μιά όραση μουική δνθση. Και όμως ποτέ ό καλλιτέχνης μας δέν βρέθηκαν μπροστά σ' ένα τέτοιο κενό, σέ μιά τέτοια άδιαφορία. Ποτέ ή στάθμη του ένδιαφέροντος του κοινού δέν είχε πέσει τόσο χαμηλά.

Πού πρέπει ν' άναζητήσουμε τά ατια αυτής τής άδιαφορίας; Κάποτε άκουσα να κατηγορούν τό 'Αθηναϊκό κοινό για έξουνομια, γεγονος όμως είναι ότι κατά τά τελευταία δυό-τρία χρόνια και οι ζένοι καλλιτέχναι πού περνούν άπ' τήν 'Αθήνα συναντούν τήν ίδια άδιαφορία έκτός πού άν πρόκειται για πολύ μεγάλες κορυφές: κι' αυτό, άν τόχη κι' έρχονται για πρώτη φορά στον τόπο μας, όπως έξαφια, ό Μενουχίν. Κι' ό Τιμπά όκόμο, ό κοσμαγάπητος Τιμπά, δέν είχε μπόρσει να γεμίσει τήν αίθουσία του κατά τό πριν από λίγους μήνες πέρασμα του. Ό κόσμος τόν πριν άκούσει κι' ένα ή δυό χρόνια πριν. Γόρρευε κάτι τό καινούριο. Το μοναδικό. 'Αν ζαναπερνοδσε ό Μενουχίν, όμφιβάλλω άν θά κινουδσε και πάλι τό ίδιο ένδιαφέρον. Οι ζένοι μαέστροι έλκούν όκόμα τόν κόσμο, ίσως επειδή έρχονται πολύ πιο σπάνια. Το φαινόμενο αυτό, του ένδιαφέροντος για τόν μαέστρο, τό παρετήρησα και στους δικούς μου. Ό κόσμος έτρεξε ζερελλάθηκε, όταν πρωτοεμφανίστηκε ό Παρίδης. Τόν άκουσαν, τόν «έιβαν» μάλλον, τόν χειροκρότησαν, έπειτα έπεσε τό ένδιαφέρον. Τους ζένοι πιά άδιάφορα τι θά διευθόνη και πώς θά τό διευθόνη ό Παρίδης. Σημασία έχει ότι κι' αυτός, ό Παρίδης, έπαυσε να είναι κάτι τό νέο, τό πρωτοφανές. 'Αρα, τό κοινό, δέν πηγαίνει στις συναυ-

λιες για ν' άκοúση μουσική, αλλά μόνο για ν' άκοúση τόν έξαιρετικό σολίστα ή μαέστρο—μάλλον να «δη» τόν καταπληκτικό άκροβάτη που θα ύπερικήση όρισμένες δυσκολίες σε γνώριμα και χιλιοπαιγμένα έργα.

Άς θυμηθούμε π.χ. τί έγινε πριν από τρία-τέσσερα χρόνια όταν μάς πρωτοήθε ο Άμερικανορωσός εκείνος πιανίστας Κάτσιεν. Έχασαν τό νοú τους Άθηναίοι και Άθηναίες. Κατάπληξη, θαυμασμός. Κι' ώς τόσο ο Κάτσιεν δέν ήταν τότε παρά ένας άκροβάτης του πιάνου, που οι κραυγαλές και θορυβώδεις έκτελέσεις του έπρεπε να τρέφουν εις φυγήν τόν κάθε πραγματικό φιλόμουσο. Ήταν ένας νέος, παιδί ακόμα, που δέν ειχε βρή τό δρόμο του. Όταν μάς ξανάρθε, «κατευσαμένος», έξελιγμένος, όχι πιά μόνο βιρτουόζος, αλλά και μουσικός, όταν στο πρόγραμμά του συμπερίελαβε μία σειρά από έργα του «στρωφου». Μπράμς, τό ένδιαφέρον ήταν πολύ λιγότερο...

Τό ν' αποδόσουμε τό αίτια τής άδιαφορίας του κοινού σε οικονομικούς παράγοντες ή στους ταραγμένους από κάθε άποψη καιρούς που περνάμε, δέν θά-

ταν σωστό. Έχουμε, άλλωστε μπροστά μας, τό άρκετά πρόσφατο παράδειγμα τών έτών του πολέμου και τής κατοχής που άναφέρω παραπάνω. Μήπως τότε οι οικονομικές περιστάσεις, οι συνθήκες τής ζωής γενικά, δέν ήταν τρομερές; Σ' αυτό, μπορούν να μου άπαντήσουν ότι ο κόσμος δέν ειχε τίποτα τό καλλίτερο να κάνει. Άλλά τότε, άναρωτιέμαι, τί καλλίτερο βρίσκει να κάνει σήμερα; ... Τί καλλίτερο, μεγαλύτερο, ύψηλότερο, από τή Μουσική; ... Και τό πιο παράξενο είναι πως ούτε οι μουσικοί οι ίδιοι—όχι πιά οι φιλόμουσοι—οι καθηγητές και οι δάσκαλοι, οι χιλιάδες τών νέων που σπουδάζουν μουσική, δέν δείχνουν κανένα ένδιαφέρον για τή Μουσική! Όχι. Τό θέμα χρειάζεται πλατειά εξέταση και σκέψη, πράμα που θα έπιχειρήσω να κάνω στα προσεχή φύλλα του περιοδικού μας, χωρίζοντας άπ' τή μία μεριά τή γενική άδιαφορία προς τή Μουσική και τίς νέες συνθέσεις, άπ' τήν άλλη μελετώντας ένα άλλο, ιδιαίτερα «καυστικό» θέμα: τήν άδιαφορία του κοινού μας προς τήν Έλληνική μουσική δημιουργία, άδιαφορία που καταντάει άληθινά τραγική.